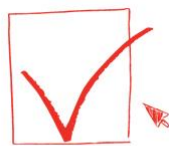




III. Diagnoza – opis obszaru i ludności

Metody partycypacji zastosowane w przygotowaniu niniejszego rozdziału:



E-konsultacje



Badania ankietowe



Zespoły robocze



Warsztaty konsultacyjne



Spotkania konsultacyjne

Skutki i wyniki użycia ww. metod: określenie potrzeb mieszkańców, w tym osób reprezentujących sektor rybacki oraz największych problemów występujących na obszarze, wyznaczenie rozwojowych branż gospodarki oraz usług deficytowych, wyodrębnienie grup defaworyzowanych.

Prezentowana poniżej diagnoza charakteryzuje obszary, na które działania SGR mogą mieć wpływ. Pominięto natomiast lub opisano ogólnie kwestie mające marginalne znaczenie dla mieszkańców terenu SGR lub takie, których poprawa leży poza zasięgiem narzędzi dostępnych w ramach LSR.

1. Opis obszaru z uwzględnieniem spójności terytorialnej, geograficznej, przyrodniczej i historyczno-kulturowej

1.1. Spójność terytorialna, geograficzna i przyrodnicza

Obszar obejmuje teren mieszczący się w jednym obrysie o łącznej powierzchni 1286 km².¹ Administracyjnie podzielony jest on na 6 gmin położonych w północno-zachodniej części woj. pomorskiego: gminę miejską Ustka, gminę miejsko-wiejską Kępice, gminy wiejskie: Ustka, Słupsk, Kobylnica, Smołdzino. Należą one do powiatu słupskiego i stanowią 55,82% jego powierzchni.² Teren położony jest w odległości 130 km od Gdańska i 220 km od Szczecina. Jego północną granicą jest linia brzegowa Bałtyku, od zachodu graniczy z gminami województwa zachodniopomorskiego, od południa z powiatem bytowskim, natomiast wschodnie granice tworzą w większości gminy powiatu słupskiego, tj. Dębica Kaszubska, Damnica i Główny Urząd Statystyczny oraz powiat łęborski. Teren SGR nie obejmuje Miasta Słupska. Obszar SGR jest spójny przestrzennie i wyróżnia się silną indywidualnością przyrodniczą.

1.1.1. Położenie geograficzne

Geograficznie obszar, na którym będzie realizowana LSR zalicza się do Makroregionu Pobrzeże Koszalińskie.³ Wchodzi on w skład Pobrzeża Południowego Bałtyku położonego w centralnej części Niżu Europejskiego. Obszar Pobrzeża obejmuje fragment woj. pomorskiego o wybitnych walorach przyrodniczo – krajobrazowych, w skład którego wchodzi następujące mezoregiony: Równina Słupska, Wysoczyznę Damnicka, Wybrzeże Słowińskie.

1.1.2. Zasoby wodne

Obszar objęty LSR położony jest nad Morzem Bałtyckim, co w dużej mierze kształtuje jego klimat i warunki przyrodnicze. Długość wybrzeża morskiego obszaru wynosi ok. 60 km obejmującego tereny należące do gmin Smołdzino, gminy Ustka i Miasta Ustka. Linia brzegowa jest zróżnicowana – od szerokich piaszczystych wydmy na terenie Słowińskiego Parku Narodowego, przez urwiste klify między Ustką i Rowami, aż po płaskie i szerokie plaże m.in. w takich miejscowościach jak Ustka, Rowy, Orzechowo, Dębina, Poddąbie czy Czołpino.

Rzeki obszaru SGR tworzą specyficzne układy hydrograficzne. Spływają one z centrum Pomorza do Bałtyku

i charakteryzują się „górkim” charakterem, szerokimi dolinami, klifowymi brzegami, rzadką florą i fauną. Na obszarze SGR wody płynące cechują się dobrym stanem ekologicznym i chemicznym i

¹ Główny Urząd Statystyczny. Bank Danych Lokalnych. Dostępny w Internecie: <http://stat.gov.pl/>.

² Tamże.

³ J. Kondracki: *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa, 2000.

sprzyjają bytowaniu ryb zarówno łososiowatych jak i karpiowatych. Ponadto mają duży potencjał dla rozwoju turystyki kajakowej oraz wędkarstwa. Na szczególną uwagę w tym zakresie zasługują Słupia, Łupawa i Wieprza.

Analizowany obszar cechuje się również bogactwem **jezior**. Największe z nich występują w ujściowych fragmentach dorzeczy i pełnią funkcję naturalnych filtrów. Zaliczyć do nich można: jezioro Łebsko, Gardno i Modła. O możliwości wykorzystania zasobów wodnych jezior decyduje ich odnawialność i na terenie SGR jest ona bardzo zróżnicowana.

Tabela 1. Zbiorniki wodne na terenie objętym LSR

Gmina	Jeziora	Rzeki
Miasto Ustka	-	Słupia
Ustka	Jezioro Modła	Słupia, Łupawa, Potynia, Bagiennica
Słupsk	-	Słupia, Głaźna, Basienica, Moszczeniczka
Kobylnica	6 jezior o powierzchni do ok. 10 ha, największe jezioro – Dudek (zwane również Lisewo) o powierzchni ok. 11 ha	Słupia, Kwacza, Kamieniec, Struga Sycewicka, Żelkowa Woda, Kamienna Wieprza, jej dopływy: Bystrzenica, Ściegnica, Bzówka, Bzianka, Struga Ściegnicka, Pałowska Struga
Kępice	Obłęskie, Przyjezierze, Nakło, Lipnik, Korzybie, stawy rybne w lesie w pobliżu Kruszki i Kępki oraz jezioro we wsiach: Mzdowo, Biesowice, Kotłowo, Przytocko	Wieprza, Studnica, Dzika, Bystrzenica, Modła
Smołdzino	Gardno, Łebsko, Dołgie Duże, Dołgie Małe	Łupawa, Brodniczka, Pustynka, Główny Strumyk
Razem	21	25

Źródło: dane gmin.

Przeprowadzone w 2014r. przez Delegaturę WIOŚ w Słupsku badania **wód podziemnych** na ujęciach m.in.

w miejscowościach: Rowy, Ustka, Słupsk wykazały wysoką jakość zasobów wód podziemnych, w tym stan chemiczny wód sklasyfikowano jako ogólnie dobry.

1.1.3. Flora i fauna oraz obszary chronione

W południowych gminach obszaru dominuje krajobraz pól uprawnych, których widok urozmaicają liczne zbiorowiska drzew i krzewów. W nadmorskich obszarach dominują natomiast łąki i pastwiska. Ważnym elementem przyrody są lasy. Lesistość obszaru wynosi średnio 33% (województwo 37%), sięgając do 61% w gminie Kępice. Dominują lasy sosnowe, bukowe i olsy.⁴

Na tak ukształtowanym terenie występuje wiele roślin chronionych, wśród których najbardziej charakterystyczne są mchy, roślinność błotna, glony, grzyby i roślinność brzegu nadmorskiego oraz również chronionych zwierząt, w szczególności ptaków, ryb (morskich i słodkowodnych) oraz zwierząt leśnych.

Potencjał przyrodniczy jest jedną z najsilniejszych stron obszaru. W każdej gminie występują obszary chronione

o łącznej powierzchni 37261,02ha stanowiącej niemal 29% całego terenu objętego LSR.

Tabela 2. Obszary chronione prawnie na terenie objętym LSR

Gmina	Obszar chroniony
Miasto Ustka	– Rezerwat przyrody „Buczyna nad Słupią” – Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Ostoja łabędzi”
Ustka	– Słowiński Park Narodowy – Rezerwat: Jezioro Modła, Buczyna nad Słupią, Zaleskie Bagna. – Obszary chronionego krajobrazu: Pas pobraża na zachód i wschód od Ustki,

⁴ Dane gmin.

Słupsk	– Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” – Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Bruszkowskie Bagno, Kraina w Kratę w Dolinie Rzeki Moszczenicki
Kobylnica	– Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” – SOO „Dolina Wieprzy i Studnicy” – Parki z XIX w. oraz zespoły pałacowo-parkowe
Kępice	– Rezerwat: Torfowisko Potoczek – Obszar chronionego krajobrazu: Jezioro Łętowskie oraz okolice Kępic wraz z fragmentem doliny rzeki Wieprzy – Dolina Wieprzy i Studnicy
Smołdzino	– Słowiński Park Narodowy zajmujący 65% terenu gminy. – Rezerваты: Kluki, Klukowe Buki, Klukowe Łęgi, Wierzchocińskie Jałowce, Rowokół. – Obszary ochrony ścisłej: Gardnieńskie Łęgi, Dołgie Małe. Mierzeja, Moroszka, Wyspa Kamienna.

Źródło: dane gmin.

Tabela 3. Sieć Ekologiczna Natura 2000 na obszarze działania Słowińskiej Grupy Rybackiej

Lp.	Nazwa obszaru	Gmina
1.	Przybrzeżne Wody Bałtyku	Smołdzino, Ustka, Miasto Ustka
2.	Ostoja Słowińska	Smołdzino, Ustka
4.	Przymorskie Błota	Ustka
5.	Dolina Słupi	Słupsk, Kobylnica
6.	Dolina Łupawy	Smołdzino
7.	Dolina Wieprzy i Studnicy	Kępice, Kobylnica
8.	Dolina Grabowej	Kępice

Źródło: dane gmin.

Zagrożeniem dla tych obszarów jest działalność człowieka (m.in. słabe zagospodarowanie wód opadowych z gospodarstw rolnych i zakładów gospodarczych oraz osadów z hodowli ryb, gromadzenie odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych) oraz niekontrolowany ruch turystyczny i niska świadomość ekologiczna mieszkańców, także niewystarczające zagospodarowanie obszaru w infrastrukturę chroniącą roślinność i pełniącą funkcję turystyczną (np. ścieżki, wyznaczone trasy), sanitarną (WC, kosze na śmieci) czy informacyjną (braki w odpowiednim oznakowaniu terenów chronionych i pomników przyrody).⁵ Dbałość o stan środowiska oceniana jest na 2,57 w skali 1-5, gdzie 1 jest oceną najniższą, a 91% badanych przyznaje, że zasadne jest wdrożenie rozwiązań proekologicznych w realizowanych inwestycjach lub realizacja przedsięwzięć mających na celu ochronę środowiska.⁶

1.2. Spójność historyczno-kulturowa

Tradycje kulturowe obszaru są nierozdzielnie związane z wydarzeniami historycznymi, które na przestrzeni wieków kształtowały jego dzisiejszy charakter. Ziemię wielokrotnie zmieniały swoją przynależność, bytowały tu m.in. plemiona germańskie, Słowianie i Niemcy. Od XVI wieku do końca II Wojny Światowej teren Pobrzeża Słowińskiego zamieszkiwała grupa etniczna zwana **Słowińcami, której kulturę uznano za tradycyjną dla tego obszaru**. Byli to potomkowie Słowian Pomorskich, zajmowali się głównie rybactwem, rybołówstwem i zbieractwem (torf, bursztyn). Mieszkańcy wsi położonych z dala od akwenów wodnych trudnili się natomiast rolnictwem. Pozostałości ich kultury najlepiej zachowały się w architekturze. Konstrukcja domów Słowińców opierała się na drewnianych smolonych belkach i glinianym wypełnieniu przestrzeni między nimi, które pokrywano wapnem. Do dziś w wielu wsiach zachowały się tzw. „domy w kratę”. Teren SGR, na którym zachowały się duże skupiska tego typu budownictwa wiejskiego nazwano „Krainą w Kratę”. Na wzór szachulcowych

⁵ Badania własne SGR, spotkania konsultacyjne w gminach, 2015r.

⁶ Badania własne SGR, ankieta on-line, 2021r.

domów zrewitalizowano również ustecką starówkę - osadę rybacką. Duże natężenie zabytkowej architektury wiejskiej niespotykane nigdzie indziej w Europie podkreśla unikalny charakter obszaru, co daje możliwości jego wykorzystania w kulturze i turystyce.

Ważnym elementem kultury terenu SGR jest rybactwo i rybołówstwo, a także powiązane z nimi zajęcia, obyczaje i tradycje, prezentowane m.in. przez Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach i Muzeum Kultury Ludowej Pomorza w Swołowie. Do najpopularniejszych atrakcji związanych z rybactwem należą zabytkowe latarnie morskie w Ustce i Czołpinie, stara przystań rybacka w Gardnie Wielkiej, czy Muzeum Ziemi Usteckiej.

Śladami ciekawej i burzliwej historii obszaru są liczne zabytki z różnych okresów dziejów. Najliczniejszą grupę tworzą obiekty sakralne, kompleksy i obiekty mieszkalne, w tym dwory i pałace.

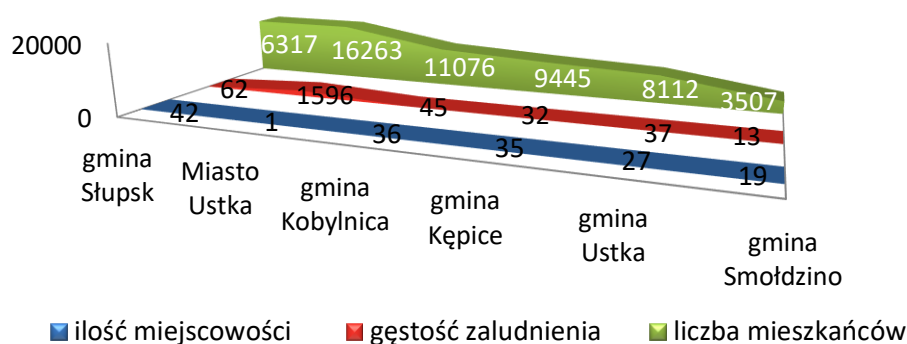
2. Charakterystyka społeczno-gospodarcza obszaru

2.1. Demografia obszaru

Liczba ludności na terenie objętym LSR wynosi 64720 osób (stan na 31.12.2013r.). Duża ich część zamieszkuje Miasto Ustka (16263), które jest jednym z dwóch miast znajdujących się na obszarze. W przypadku pozostałych gmin liczba mieszkańców zależy od ich wielkości oraz liczby znajdujących się w nich miejscowości.

Podobnie przedstawia się **gęstość zaludnienia**. Największą posiada Miasto Ustka, co wynika z jego małej powierzchni. Najmniej osób w ogóle i na km² przypada na Smołdzino, należy jednak pamiętać, że na dużym obszarze gminy znajduje się Słowiński Park Narodowy. W każdej gminie (z wyjątkiem Miasta Ustka) gęstość zaludnienia jest niższa niż średnia wojewódzka, która wynosi 125os./km².

Wykres 1. Liczba miejscowości i mieszkańców gmin objętych LSR oraz gęstość zaludnienia (stan na 31.12.2013r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://stat.gov.pl/>.

Coraz wyraźniej rysuje się tendencja do wybierania na miejsce zamieszkania gmin wiejskich, leżących w sąsiedztwie Słupska i Ustki, które jako jedyne ośrodki są w stanie zapewnić mieszkańcom wszystkie usługi. Coraz mniej osób zmienia jednak miejsce zamieszkania w obrębie obszaru SGR. **Mieszkańcy wyjeżdżają poza teren**, a liczbę ludności uzupełniają „przyjezdni”, meldujący się w celu prowadzenia działalności turystycznej.⁷ Dane nie uwzględniają migracji osób nie zmieniających miejsca zameldowania, dlatego liczba wyjeżdżających może być większa.

Wśród mieszkańców mężczyźni i kobiety tworzą zbliżone liczebnie grupy (32411 i 32309 osób) z niewielką przewagą kobiet. Największa część ludności to osoby w wieku produkcyjnym (42193), natomiast liczebność mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wynosi 12555, a w wieku poprodukcyjnym 9972. Wykształcenie członków lokalnej społeczności odpowiada proporcjom w

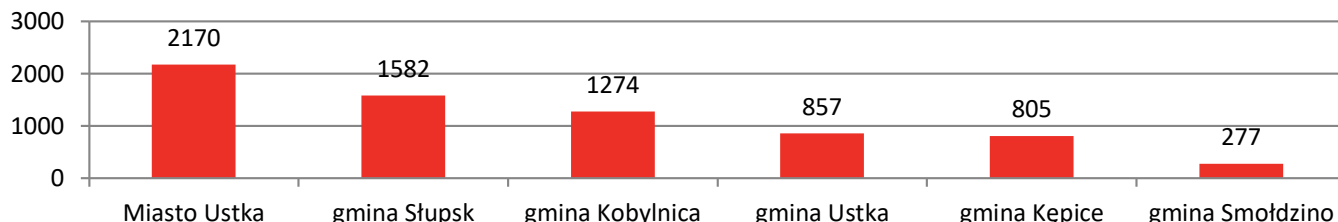
⁷ Badania własne SGR, spotkania konsultacyjne w gminach, 2015.

powiecie słupskim, w którym najwięcej osób (27,4%) ukończyło szkoły zawodowe i średnie (27%), natomiast wykształcenie wyższe posiada 11,4% mieszkańców.⁸

2.2. Gospodarka i przedsiębiorczość na obszarze

W 2014r. na obszarze zarejestrowanych było 6965 firm - najwięcej w Mieście Ustka, najmniej w gminie Smołdzino.

Wykres 2. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminach objętych LSR (stan na 31.12.2014r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://stat.gov.pl/>.

Od 2010r. liczba podmiotów gospodarczych spadała. W 2014r. nastąpił jej wzrost, jednak nie dorównał on poziomowi sprzed 5 lat.⁹ W każdej gminie spadła też liczba nowo zakładanych firm. Zjawisko jest charakterystyczne dla całego powiatu słupskiego – jedyne obok powiatu łębskiego w całym podregionie, gdzie w ostatnim roku zmalała liczba rejestrowanych podmiotów gospodarczych.¹⁰ Choć ogólny wzrost liczby przedsiębiorstw jest niewielki, wskazuje on **na potrzebę wprowadzania nowych usług** i świadczy o przedsiębiorczości mieszkańców, którzy wciąż prowadzą więcej firm niż osoby zamieszkujące inne powiaty podregionu (z wyjątkiem p. chojnickiego).¹¹ Jednak specyfika obszaru powoduje pewne ograniczenia w rozwoju rynku. Największym z nich jest **sezonowość**. W okresie letnim, kiedy teren odwiedzany jest przez tysiące turystów, wzrastają dochody firm i spada bezrobocie. Natomiast we wrześniu przedsiębiorcy przeważnie zawieszają swoją działalność. **Mało jest podmiotów, które próbują współpracować ze sobą w celu uatrakcyjnienia oferty m.in.** dla turysty, aby w ten sposób wydłużyć sezon. Drugą przeszkodą to restrykcyjne przepisy związane z ochroną środowiska – zasoby przyrodnicze z jednej strony podnoszą potencjał obszaru w różnych dziedzinach gospodarki, a z drugiej powodują duże ograniczenia dla przedsiębiorców. Znaczna część przedstawicieli lokalnej społeczności (48%) uważa, że warunki do prowadzenia działalności są złe, a 75% we wsparciu firm widzi jedną z najpilniejszych potrzeb.¹² W 2014r. na terenie SGR najwięcej przedsiębiorstw zajmowało się handlem, budownictwem, usługami związanymi z zakwaterowaniem, przetwórstwem, działalnością dot. nieruchomości, rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem.

Tabela 4. Najpopularniejsze gałęzie gospodarki na obszarze objętym LSR w 2014r.

Gałąź gospodarki	Liczba podmiotów
Handel hurtowy i detaliczny	1535
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	849
Budownictwo	711
Przetwórstwo przemysłowe	694
Obsługa rynku nieruchomości	443
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	429

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://stat.gov.pl/>.

⁸ Polska w liczbach: *Powiat słupski w liczbach*. Dostępny w Internecie:

http://www.polskawliczbach.pl/powiat_slupski#edukacja-i-szkolnictwo.

⁹ Główny Urząd Statystyczny... Dz. cyt.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² Badania własne SGR, e-konsultacje, 2015r.

Wyłączając usługi świadczone przez podmioty publiczne, pojawia się mało działalności związanych z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz edukacją. Tymczasem mieszkańcy obszaru, pytani o to, jakich usług brakuje na ich terenie, wskazali właśnie taką ofertę. Ponadto zwrócili uwagę, na zanikanie zawodów „tradycyjnych”, takich jak szewc, krawiec, czy kowal oraz na niedostatek specjalistów. Duża część z nich uważa, iż powinno działać więcej placówek związanych z opieką zdrowotną, a także że wciąż brakuje usług związanych z handlem.¹³ Niedostatki na rynku dostrzegają sami przedsiębiorcy. W poprzednim okresie programowania do SGR wpłynęły 22 wnioski o dofinansowanie na działalność związaną ze zdrowiem i 31 na prowadzenie firm świadczących usługi rozrywkowe i kulturalne, wyłączając te bezpośrednio związane z turystyką.¹⁴ Oprócz różnorodności oferty konieczne jest podniesienie jej jakości – 40,43% ankietowanych jest niezadowolona z poziomu usług, które z uwagi na niską konkurencję są mało innowacyjne i słabo dostępne dla mieszkańców małych wsi.¹⁵ Opinię podzielają członkowie zespołu roboczego, którzy za główne przeszkody w rozwoju rynku uznała koszty związane z prowadzeniem działalności, trudności w uzyskaniu dotacji, brak wsparcia dla firm z regionu, ale również problemy ze znalezieniem sumiennych czy wykwalifikowanych pracowników.¹⁶ Obok tradycyjnych usług, istnieje szansa na rozwój działalności, dzięki którym obszar mógłby podnieść swój potencjał. Ankietowani wskazali wspomnianą już turystykę i powiązaną z nią gastronomię oraz produkcję, rybactwo i przetwórstwo rybne, usługi zdrowotne, opiekuńcze i uzdrowiskowe, handel i energię odnawialną. Ponadto zasadne jest dążenie do cyfryzacji usług gospodarczych (stopień cyfryzacji usług społecznych i gospodarczych został oceniony na 2,55, a 93% badanych oczekuje zwiększenia poziomu cyfryzacji).¹⁷

2.2.1. Potencjał turystyczny obszaru

Atrakcyjność obszaru wynika m.in. z jego nadmorskiego położenia, bogactwa akwenów wodnych oraz obfitości fauny i flory. Wybrzeże Bałtyku jest najistotniejszym walorem turystycznym, stwarzającym możliwości uprawiania turystyki wypoczynkowej, wodnej, czy pieszej. Jeziora i rzeki umożliwiają dodatkowo uprawianie kajakerstwa i wędkarstwa. Potencjał ten jest jednak prawie zupełnie niewykorzystywany. Tymczasem na obszarze istnieją świetne warunki do uprawiania żeglarstwa, windsurfingu i kitesurfingu, z których korzystają indywidualni amatorzy przyjeżdżający tutaj z całej Polski. Nad jeziorem Gardno działa firma szkoląca w zakresie tych sportów, a poza nią tylko w Słupsku funkcjonuje podobna szkółka. Podobnie sytuacja przedstawia się, jeśli chodzi o nurkowanie - usługi z tym związane świadczy jeden przedsiębiorca. Wędkarstwo morskie zaczyna rozkwitać dzięki dywersyfikacji działalności armatorów. O wiele słabiej rozwinięte jest natomiast wędkarstwo śródlądowe uprawiane przez mieszkańców, którzy sami dbają o wymagane pozwolenia czy sprzęt, co w przypadku turystów stanowi problem.

Morze jest także „magnesem turystycznym” - spowodował on utworzenie międzynarodowego szlaku rowerowego dookoła Bałtyku (R-10) tzw. Hanzeatycki, który przebiega też przez obszar SGR. Inne popularne szlaki turystyczne biegnące przez ten teren to: rowerowy międzyregionalny M-14 USB-S Ustka-Słupsk-Bytów-Sominy ("Przez Zielone Serce Pomorza"), rowerowy Szlak Zwiniętych Torów (po trasie R-10) oraz pieszy Pomorska Droga Św. Jakuba.

Ważne znaczenie dla rozwoju gospodarczego części obszaru SGR ma turystyka zdrowotna, dotyczy to głównie Uzdrowiska Ustka (obejmującego Miasto Ustka i część gm. Ustka). Ustka jako jedno z 45 miejsc w kraju (w woj. pomorskim Sopot i Ustka) posiada status uzdrowiska, co stanowi szansę na wydłużenie sezonu turystycznego.

Tabela 5. Liczba turystów i zagospodarowanie turystyczne na obszarze SGR w 2014 roku

Gmina	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe	Turyści krajowi	Turyści zagraniczni	Turyści łącznie
-------	-------------------	-------------------	-----------------	---------------------	-----------------

¹³ Badania własne SGR, wywiady indywidualne, 2015r.

¹⁴ Dane własne SGR.

¹⁵ Badania własne SGR, e-konsultacje, 2015r.

¹⁶ Badania własne SGR, spotkania zespołów roboczych, 2015.

¹⁷ Badania własne SGR, ankieta on-line, 2021r.

Miasto Ustka	65	4 971	71 321	3 743	75 064
Ustka (wiejska)	58	6 087	41 755	3 968	45 723
Słupsk (wiejska)	1	235	13 258	623	13 881
Kobylnica	1	12	1 180	265	1 445
Smołdzino	6	247	604	15	619
Kępice	0	0	0	0	0
SUMA	131	11 552	128 118	8 614	136 732

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://stat.gov.pl/>.

Liczba obiektów świadczących usługi noclegowe jest ponadprzeciętnie duża, co odzwierciedla turystyczny charakter regionu. W 2014 roku na obszarze SGR wycieczka prawie 137 tys. turystów, którzy mieli do dyspozycji 11,5 tys. miejsc noclegowych w 131 obiektach. Najsilniej rozwinięta baza noclegowa znajduje się w gminie wiejskiej Ustka, w której skupionych jest 52,70% miejsc noclegowych, a ich liczba, podobnie jak korzystających z niej osób, wzrasta. Podobne tendencje odnotowano w gminach Słupsk i Smołdzino. 43% miejsc zakwaterowania znajduje się w Mieście Ustka, które jest najczęściej wybierane przez turystów na letni wypoczynek (54,90% ogólnej liczby gości). Zgodnie z danymi GUS najsłabiej rozwinięta pod względem bazy noclegowej jest Gmina Kępice, gdzie nie zewidencjonowano żadnego obiektu noclegowego. Turysty krajowi stanowią prawie 94% ogółu ruchu turystycznego na obszarze działalności SGR, największy odsetek turystów zagranicznych notowany jest w gminie Kobylnica (18,3%) oraz w gminie wiejskiej Ustka (9,7%).

Część bazy noclegowej na terenie działania SGR stanowią zlokalizowane na obszarach wiejskich obiekty agroturystyczne, nieujęte w ogólnodostępnych danych statystycznych.

Tabela 6. Liczba obiektów agroturystycznych na obszarze SGR (stan na listopad 2015)

GMINA	Ustka	Kobylnica	Smołdzino	Kępice	Słupsk	Razem
Liczba obiektów	19	1	16	6	14	56

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin.

Standard pokoi oferowanych gościom na terenie SGR jest zróżnicowany – od hotelowego po niski poziom campingowy. Relatywnie często oferowane są usługi wyżywienia. Duża część obiektów ma w swojej ofercie możliwość zaopatrzenia w świeże produkty żywnościowe pochodzące z lokalnych upraw i hodowli. Dominują tu takie produkty jak mleko, miód i jaja, a rzadziej mięso i ryby. Stosunkowo niewielką część analizowanych obiektów stanowią kwatery agroturystyczne, prowadzące czynną działalność rolniczą i oferujące gościom wczasy w klimacie tradycyjnej wsi. Rozwój oferty turystycznej w zakresie agroturystyki i turystyki wiejskiej jest wskazany ze względu na sprzyjające trendy światowe, takie jak eko-turystyka, slowlife czy slowfood. Gospodarstwa agroturystyczne mogą być też doskonałym miejscem do poznania dawnego stylu życia i zapomnianych zawodów.

Podmioty prowadzące na obszarze SGR działalność w zakresie turystyki w znaczącej większości są nadal zbyt mało wyspecjalizowane, ich oferta w niewielkim stopniu skierowana jest do turysty poszukującego specyficznych form wypoczynku (turystyka aktywna, kwalifikowana, kulinarna, itp.). Obszar, mimo że charakteryzuje się spójnością kulturową i przyrodniczą, nie ma wyrobionej wspólnej marki, która mogłaby zagościć w świadomości turystów z kraju i zagranicy. Powodem tego jest zbyt mała ilość i efektywność działań zmierzających do budowania bardziej skomplikowanych form organizacji działalności turystycznej, jak sieci sprzedaży produktów regionalnych czy współpraca polegająca na łączeniu pojedynczych usług w kompleksową ofertę.

Słowińska Grupa Rybacka od 2013r. współtworzy z lokalnymi podmiotami działającymi w sektorze turystyki **Słowiński Szlak Rybacki**. Jego idea opiera się o rybacki charakter regionu i tożsamość nierozzerwalnie związaną z morzem. Szlak ten jest częścią Północnego Szlaku Rybackiego obejmującego trzy województwa pasa nadmorskiego, rozwijanego wspólnie przez grupy rybackie z tych regionów. Powstanie Słowińskiego Szlaku Rybackiego wiąże się z projektem budowy pakietów turystycznych

obszaru SGR, w wyniku którego powstało kilkanaście zróżnicowanych ofert pobytowych. Największym wyzwaniem tego przedsięwzięcia jest angażowanie kolejnych podmiotów, animowanie współpracy między nimi i wzmacnianie głównej idei szlaku, jaką jest promocja i kultywowanie unikatowej tożsamości regionu związanej z rybołówstwem, lokalnymi zasobami i marynistyką.

Marki lokalne i produkty lokalne

Do najbardziej rozpoznawanych marek terytorialnych na obszarze SGR należy „**Kraina w Kratę**”. Na terenie SGR leży zdecydowana większość zabytkowych obiektów szachulcowych, głównie w Ustce, Gminie Ustka i Gminie Słupsk. „Kraina w Kratę” jest m.in. opisywana na wojewódzkich stronach turystycznych www.pomorskie.travel oraz www.wrotapomorza.pl. Marka jest częściowo oznakowana w przestrzeni fizycznej.

Inną turystyczną marką lokalną rozwijaną częściowo na obszarze SGR jest „**Zielone Serce Pomorza**” tworzone przez Fundację PDS (www.zielonesercepomorza.pl). Poza działaniami promocyjnymi, rozwój marki prowadzony jest przez certyfikację inicjatyw lokalnych oraz regionalnych produktów spożywczych i niespożywczych (np. rękodzielniczych).

2.2.2. Usługi zdrowotne, opiekuńcze i uzdrowiskowe

Usługi opiekuńcze są istotne dla rozwoju rynku ze względu na ich małą ilość i istniejący w tym zakresie niezagospodarowany obszar dla przedsiębiorców. Korzystają z nich osoby chore, samotne i w podeszłym wieku. Na obszarze SGR świadczą je głównie ośrodki pomocy społecznej. W 2014r. samorządy na usługi opiekuńcze przeznaczyły łącznie 1 914 879,60zł.¹⁸ Oprócz opisanej pomocy na obszarze objętym LSR działają 4 domy opieki społecznej, które w 2012r. przyjęły ok. 350 osób, głównie wymagających opieki ze względu na niepełnosprawność.¹⁹

W powiecie słupskim oraz Mieście Słupsk nie istnieją natomiast żadne jednostki, które prowadziłyby całodobową opiekę.²⁰ Na obszarze brakuje również placówek, w których mogłyby być umieszczane osoby starsze. Istnieje zatem przestrzeń na wprowadzenie podobnych usług, co zauważono podczas prac zespołów roboczych.²¹

41% badanych mieszkańców wskazało na braki związane z usługami zdrowotnymi. Na terenie obszaru działa

13 przychodni i zakładów opieki społecznej oraz prowadzonych są 4 indywidualne praktyki lekarskie i jedna położnicza. Ponadto mieszkańcy mogą skorzystać z ośmiu poradni specjalistycznych rozmieszczonych w 4 punktach na terenie Miasta Ustka, gminy Ustka i gminy Kobylnica. Obok nich działa 6 placówek rehabilitacyjnych i jedna pielęgnacyjno-opiekuńcza.²² Problemem jest też brak usług niektórych specjalistów, a także jakość wyposażenia placówek, w związku z czym mieszkańcy zmuszeni są do korzystania z porad w oddalonych miastach.

W Mieście Ustka i gminie Ustka rozwijają się natomiast usługi uzdrowiskowe, w których wykorzystuje się lokalne zasoby przyrodnicze, a zwłaszcza leczniczy klimat. Główne działania w tym zakresie prowadzi spółka Uzdrowisko Ustka sp. z o.o., jednak i inne hotele świadczą podobne usługi.

¹⁸ Sprawozdania z realizacji budżetu za 2014r. gmin: Miasto Ustka, Ustka, Kępice, Kobylnica, Słupsk, Smołdzino.

¹⁹ Dom Pomocy Społecznej w Lubuczewie. Dostępny w Internecie: <http://dpslubuczewo.pl>, Dom Pomocy Społecznej

w Machowinie. Dostępny w Internecie: <http://dpsmachowino.moibip.pl>, Dom Pomocy Społecznej w Machowinku. Dostępny

w Internecie: <http://www.dps.przytocko.pl>, Dom Pomocy Społecznej w Przytocku. Dostępny w Internecie:

<http://www.dps.przytocko.pl>.

²⁰ *Województwo Pomorskie. Ocena stanu i skuteczności opieki społecznej*, 2012. Wydział Polityki Społecznej Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, 2013. [online]. Dostępny w Internecie:

<http://www.gdansk.uw.gov.pl/attachments/article/839/Ocena%20stanu%20i%20skuteczno%C5%9Bci%20pomocy%20spo%C5%82ecznej%20wojew%C3%B3dztwa%20pomorskiego%20za%20rok~.pdf>.

²¹ Badania własne SGR, spotkania zespołów roboczych, 2015.

²² Powiat Słupski: *Świadczenia zdrowotne w powiecie słupskim*. [online]. Dostępny w Internecie:

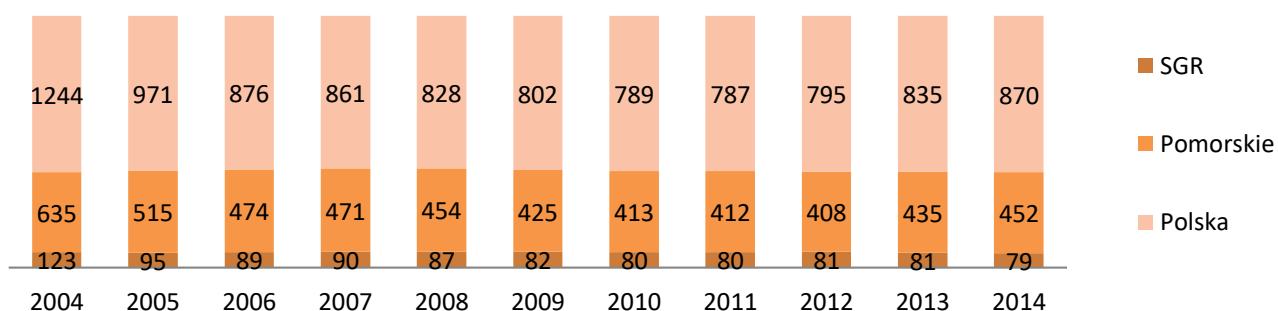
<http://www.powiat.slupsk.pl/477,gdzie-sie-leczyc.html>.

2.2.3. Gospodarka rybacka i rynek rybny

a. Rybołówstwo

Na obszarze Słowińskiej Grupy Rybackiej znajdują się dwa porty rybackie. W porcie Ustka na koniec 2014r. zarejestrowane były 73 jednostki rybackie (w tym 25 kutrów ponad 15 m długości), a w porcie w Rowach - 6 łodzi. Realizowany program dostosowania wielkości polskiej floty rybackiej do stanu zasobów, polegający przede wszystkim na ograniczaniu potencjału połowowego, był główną przyczyną redukcji liczby jednostek stacjonujących w Ustce i Rowach. Od końca 2014 r. liczba jednostek zarejestrowanych w tych portach zmniejszyła się o 36% (przy 29% dla woj. Pomorskiego i 31% dla Polski, zob. wykres). Pod względem liczby zarejestrowanych jednostek rybackich Ustka nadal pozostaje jednak największym portem rybackim w Polsce.

Wykres 3. Liczba jednostek na terenie SGR w latach 2004-2014.



Źródło: opracowanie MIR-PIB na podstawie danych Rejestru Statków Rybackich.

Pod względem liczby statków porty w Ustce i Rowach były miejscem rejestracji 9,1% stanu polskiej floty rybackiej w 2014 r., jednak pod względem mocy silników było to 13,4%, a pod względem tonażu 14,7%. Wiek jednostek zarejestrowanych w Ustce i Rowach (39,3 lat) był znacząco wyższy od średniej wieku dla Polski (27,6 lat). Wpływ na taki wynik miało pozostawienie w użytkowaniu kilku historycznych łodzi w wieku od 64 do 91 lat a także fakt, że jedynie 5 jednostek wybudowanych zostało po 2000 roku.

Tabela 7. Dane floty rybackiej zarejestrowanej na terenie SGR i w Polsce w latach 2004-2014

Rok	SGR				Polska			
	Liczba	Moc (kW)	Tonaż (GT)	Średni wiek	Liczba	Moc (kW)	Tonaż (GT)	Średni wiek
2004	123	16 225,2	4 703,9	33,4	1244	136 075,7	36 718,9	26,0
2005	95	11 107,7	2 823,3	33,2	971	96 072,2	24 145,7	25,9
2006	89	10 608,7	2 663,9	33,4	876	87 243,3	21 619,8	26,3
2007	90	10 707,3	2 584,9	34,1	861	86 511,2	21 228,7	26,8
2008	87	10 232,6	2 577,1	36,0	828	81 168,9	19 764,9	27,3
2009	82	9 906,8	2 691,1	36,2	802	72 323,0	16 968,0	26,7
2010	80	9 522,8	2 576,9	37,1	789	68 484,1	15 990,4	27,1
2011	80	9 115,9	2 505,7	37,0	787	67 674,9	15 961,8	27,7
2012	81	9 421,9	2 642,9	37,7	795	66 729,3	15 984,0	27,7
2013	81	9 453,9	2 758,9	38,9	835	66 796,4	16 634,7	27,5
2014	79	8 959,9	2 470,3	39,3	870	66 947,0	16 782,6	27,6

Źródło: opracowanie MIR-PIB na podstawie danych Rejestru Statków Rybackich.

W portach położonych na terenie SGR wyładowanych zostało ponad 10% ryb złowionych przez polską flotę w 2014r. W przypadku dorszy było to 18,8% wielkości połowów, dla śledzi 16%. Wyładunki śledzi stanowiły 37,8%, szprotów - 32,3%, dorszy - 18,8% a storni - 10,8% wyładunków w Ustce i Rowach w 2014r. Pomimo mniejszej liczby jednostek zarejestrowanych w portach na terenie SGR wielkość wyładunków zwiększała się.

Tabela 8. Połowy polskich jednostek bałtyckich w latach 2011- 2014 i ich wyładunki w portach na terenie SGR

Gatunek	Połowy polskich jednostek (tys. ton)				Wyładunki w portach Ustka i Rowy (tys. ton)			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Szprot	56,49	63,12	80,99	58,58	3,87	3,16	3,08	3,83
Śledź	29,88	27,11	23,58	28,14	1,74	3,15	3,76	4,49
Dorsz	11,86	14,84	12,50	11,90	2,31	2,92	1,96	2,23
Stornia	9,73	10,09	11,87	12,64	0,70	0,69	0,92	1,29
Pozostałe	2,81	5,41	5,14	7,21	0,14	0,10	0,07	0,04
Razem	110,77	120,57	134,08	118,46	8,76	10,02	9,79	11,88

Źródło: opracowanie MIR-PIB na podstawie raportów CMR

Wartość połowów jednostek zarejestrowanych w portach w Rowach i Ustce w 2014 r. wyniosła 26,4 mln zł. Stanowiło to 24,4% wartości połowów jednostek zarejestrowanych w woj. pomorskim oraz 13,2% połowów wszystkich polskich jednostek.

Tabela 9. Wielkość i wartość wyładunków jednostek zarejestrowanych w portach na terenie SGR

Port	Rowy	Ustka	SGR	pomorskie	udział	Polska	udział
Wartość (tys. zł)	299	26 122	26 421	108 306	24,4%	200 506	13,2%
Wielkość (tony)	61	13 814	13 875	71 036	19,5%	118 462	11,7%

Źródło: opracowanie MIR-PIB na podstawie raportów CMR.

Według szacunków MIR-PIB zatrudnienie w rybołówstwie w 2014 r. wyniosło 2928 osób, z czego 2482 bezpośrednio na morzu. Dla obszaru SGR szacunki wskazywały wielkość zatrudnienia na 336 osób, w tym 277 na morzu. Dane uzyskane z formularzy RRW-19, które są jedną ze zmiennych wzoru do wyliczenia wskaźnika rybackości wskazywały, że na terenie SGR na stałe zatrudnione były 222 osoby. Dane te pochodziły z 62% liczby zarejestrowanych w tym porcie aktywnych²³ jednostek.

Tabela 10. Wielkość zatrudnienia na terenie SGR w 2014r.

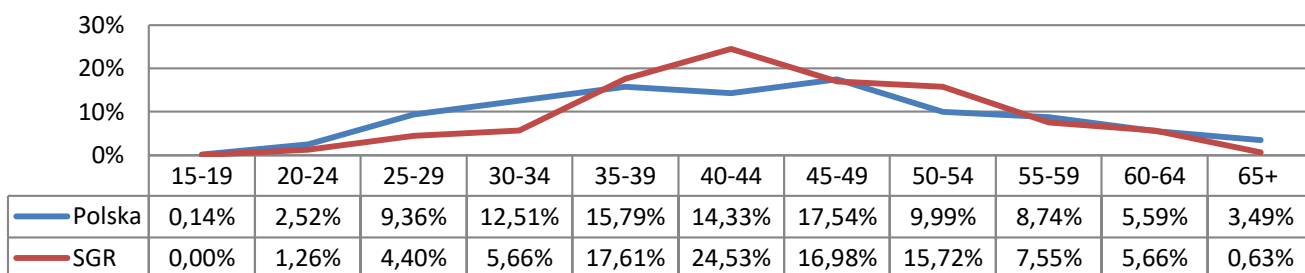
2014	Gmina	Zatrudnienie			Liczba statków
		Razem	na morzu	na lądzie	
RRW19	Ustka m.	203	169	34	39
	Ustka	19	16	3	6
	Razem SGR	222	185	37	45
	Pomorskie	1061	940	121	316
	POLSKA	2099	1801	298	613
Szacunek ogółem	Ustka m.	317	261	56	66
	Ustka	19	16	3	6
	Razem SGR	336	277	59	72
	Pomorskie	1523	1336	187	425
	POLSKA	2928	2482	446	827

Źródło: opracowanie MIR-PIB

²³ Prowadzących połowy w 2014 r.

Informacje o strukturze wiekowej zatrudnienia na morzu przedstawiono w corocznym sprawozdaniu z realizacji Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej²⁴. Wynika z niego, że średnia wieku rybaków zatrudnionych na morzu wynosiła w 2014 r. 43,2 lat, a w przypadku SGR średnia ta była wyższa (44,5 lat). Najliczniejszą grupą pracowników zatrudnionych przy połowach były osoby w wieku 45-49 lat (18% zatrudnionych na morzu). Na obszarze SGR dominującą grupą były osoby w wieku 40-45 lat.

Wykres 4. Struktura wiekowa zatrudnionych przy połowach w 2014r.



Źródło: opracowanie MIR-PIB na podstawie RRW-19.

Infrastruktura portów w Ustce i Rowach wymaga modernizacji i ulepszenia. Widoczny jest brak chłodzonych powierzchni składowych, wytwornic lodu, zaplecza do przechowywania osprzętu rybackiego oraz toalet. Ponadto porty nie są przystosowane do przyjmowania dużych statków, co ogranicza rozwój rybołówstwa, handlu zagranicznego oraz turystyki i rekreacji, chęć z potrzeb zostało zaspokojonych przez KIPR.²⁵

Ponadto w ostatnich latach, głównie dzięki środkom z EFR udało się poprawić stan portu zachodniego w Ustce.

W 2015r. zakończono prace o wartości 16 055 887zł obejmujące budowę basenu, dróg dojazdowych oraz doprowadzenia kanalizacji, która umożliwi stworzenie bazy sanitarnej dla rybaków. Zakupiono również sprzęt do utrzymywania czystości, łódź inspekcyjną, założono monitoring i oświetlenie.²⁶

b. Chów i hodowla ryb na obszarze SGR.

Na terenie SGR funkcjonuje 14 ośrodków hodowli ryb. Dominującą typem są hodowle ryb łososiowatych,

w szczególności pstrąga tęczowego. Występują również hodowle ryb karpioatych i innych np. suma afrykańskiego. Hodowle zlokalizowane są głównie na rzekach: Żelkowa Woda, Kwacza, Bystrzenica, Podgórna, Struga Darnowska. W gminie Kępice zlokalizowanych jest 7 ośrodków rybackich, w gminie Słupsk – 3, gminie Kobylnica – 3, gminie Smołdzino – 1. Rybołówstwo w wodach otwartych leżących na terenie SGR jest reprezentowane głównie przez pojedynczą brygadę jeziorową na jeziorze Gardno (2500ha), leżącym na terenie Słowińskiego Parku Narodowego. Ta działalność połowowa jest szczególnie istotna ze względu na rzadko spotykany, tradycyjny charakter, jednak prowadzenie jej jest ograniczone ze względu na miejsce będące pod ścisłą ochroną.

Większość gospodarstw rybackich ma charakter przedsiębiorstw rodzinnych, prowadzonych przez osoby posiadające branżowe wykształcenie, doświadczenie i wysokie kwalifikacje. Hodowle na obszarze SGR mają przeważnie charakter intensywny (hodowle ryb łososiowatych) i w dużej części są bardzo zaawansowane technologicznie. Pozostałe hodowle, w tym ryb karpioatych, mają charakter raczej ekstensywny i lokalny, a ich produkcja zaspakaja potrzeby lokalne. Spowodowane to jest głównie klimatem, krótszym okresem wegetacji uniemożliwiającym intensywną hodowlę ryb ciepłolubnych na naszym terenie.

Dla rozwoju akwakultury zrównoważonej i odpowiedzialnej pod względem środowiskowym bardzo istotne jest wspieranie w gospodarstwach rybackich systemów produkcji opartej o nowoczesne

²⁴ Sprawozdanie z realizacji zadania „Badania ekonomiczne z zakresu rybołówstwa morskiego i przetwórstwa rybnego zrealizowanych w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na rok 2014”, MIR-PIB, listopad 2015.

²⁵ Krajowa Izba Producentów Ryb.

²⁶ Aktualności. Miasto Ustka, 2015r. Dostępny w Internecie: <http://www.ustka.pl/pl/news/content/1297>.

technologie. Takim rozwiązaniem jest między innymi instalowanie w gospodarstwach rybackich systemu filtrów do usuwania zawiesiny z zanieczyszczonych wód hodowlanych (mikrosita), nasadzenia lagun ziemnych, które w znacznym stopniu przyczynią się do poprawy czystości rzeki Wieprzy i Łupawy, Podgórzej.

c. Organizacja rynku pierwszej sprzedaży oraz łańcuchów dostaw.

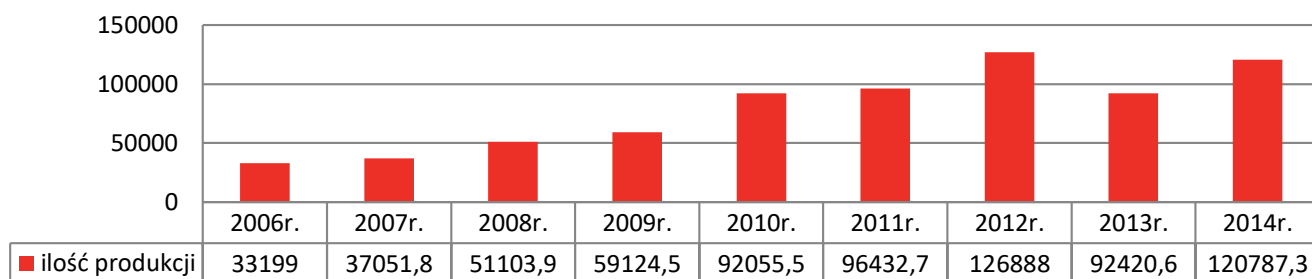
W Ustce KIPR prowadzi Centrum Pierwszej Sprzedaży Ryb - Aukcję Rybną, której zadaniami są: tworzenie, zarządzanie i prowadzenie rynku hurtowego, badanie rynku produktów rybnych i rolnych, działalność doradcza w zakresie produkcji, ekonomiki rybołówstwa i rolnictwa, zasad funkcjonowania obrotu na giełdzie, działalność badawcza, edukacyjna, wydawnicza w zakresie rynku rybnego i rolnego oraz działalność informacyjna.

KIPR wykorzystał środki z PO RYBY 2007-2013 w celu poprawy infrastruktury i wyposażenia Aukcji. Zakupiono system aukcyjno-zegarowy do prowadzenia sprzedaży aukcyjnej oraz system monitoringu w celu umożliwienia wyładunków w systemie całodobowym w sposób ciągły.²⁷ Zasoby Aukcji są wciąż niewystarczające, a jej działalność obejmuje tylko część łańcucha sprzedaży i dostaw. Wskazane jest wsparcie indywidualne rybaków w zakresie wyposażenia pozwalających im na pełne uczestnictwo w obrocie produktami rybackimi oraz innych mieszkańców, którzy chcieliby rozwinąć lub rozpocząć działalność związaną z rynkiem rybackim.

d. Przetwórstwo rybne

Na obszarze SGR działa 20 przetwórnicy ryb. Większość z nich posiada nowoczesny sprzęt i zmodernizowaną lub nową infrastrukturę. Wielkość ich produkcji obliczana jest na podstawie składanych przez nie druków RRW-20, dlatego trudno określić jej rzeczywistą skalę. Największy udział w produkcji i zatrudnieniu ma firma MORPOL S.A., będąca największą przetwórną ryb w Europie i łososia na świecie.

Wykres 5. Ilość produkcji przetwórnicy rybnych na obszarze SGR w latach 2006-2014 (tony)



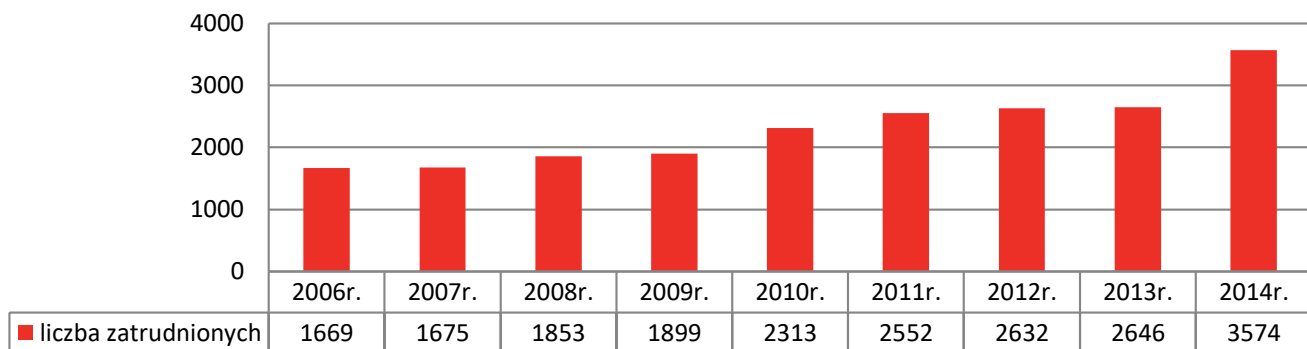
Źródło: opracowanie MIR-PIB na podstawie RRW-20.

W 2014r. wartość produkcji wyniosła 2.520.831,3 tys. zł (dane z RRW-20). Wysokie zatrudnienie generuje przetwórstwo i wiele osób wskazało, że to właśnie ta gałąź gospodarki ma rozwijać się w jak największym stopniu.²⁸

Wykres 6. Zatrudnienie w zakładach przetwórczych w latach 2006-2014 (na podstawie RRW-20)

²⁷ KIPR: *Projekty*. Dostępny w Internecie: <http://www.kipr.org.pl/projekty-rozwoj.html>.

²⁸ Badania własne SGR, wywiady indywidualne, 2015r.



Źródło: opracowanie MIR-PIB na podstawie RRW-20.

Branża rybacka jest zróżnicowana, jednak wahania w jej produkcji w ostatnich latach pojawiają się we wszystkich rodzajach związanych z nią działalności. Każda dziedzina boryka się też z innymi problemami, takimi jak wysokie koszty utrzymania hodowli, zachowanie dobrego stanu środowiska, słabo rozwinięta infrastruktura portowa, czy limity połowowe. Wpływa to na kondycję sektora rybackiego, która coraz częściej każe związanym z nią przedsiębiorcom myśleć o dywersyfikacji swojej działalności. Wśród 35 osób, które wzięły udział w ankiecie, 71,4% była zdecydowana na rozwój działalności w innym kierunku, a 25,71 – zastanawiała się nad tym.²⁹ Znaczna część widziała dla siebie szansę w turystyce oraz sprzedaży i przetwórstwie ryb. Większość stwierdziła, że rozwój form sprzedaży połowów i hodowli stanowiłaby jednocześnie wsparcie dla działalności typowo rybackiej. Pomoc dla rybaków, którzy mają możliwość dofinansowania swojej głównej działalności z innych priorytetów PO RYBY i PROW, miałyby stwarzać możliwość dywersyfikacji źródeł pozyskiwania przez nich dochodów, tak by przy niekorzystnych zjawiskach zachodzących w tych branżach mogli zachować płynność finansową i utrzymać miejsca pracy. Jednocześnie pojawił się problem małej innowacyjności w pozarybackiej działalności osób z sektora rybackiego – zwykle prowadzą oni tradycyjne usługi noclegowe czy handlowe i nie wykorzystują swojego doświadczenia z pracy na kutrach czy przy hodowlach, znajomości przyrody, morza i sposobów przetwarzania ryb. Sami zainteresowani przyznają, że oprócz środków na dywersyfikację, duże korzyści przyniosłoby im nawiązanie współpracy z zagranicznymi podmiotami oraz popularyzacja kultury rybackiej wśród mieszkańców i turystów.³⁰

2.2.4. Rolnictwo

Rolnictwo pełni istotną funkcję na obszarze SGR. Najlepsze gleby o najkorzystniejszych warunkach dla produkcji rolnej występują w gminach Słupsk, Kobylnica i na południu gminy Ustka. Główne kierunki produkcji rolniczej to uprawa zbóż, głównie pszenicy, żyta i ziemniaków. Na obszarze SGR dominują gospodarstwa o powierzchni do 5 ha.

Na przestrzeni lat, zauważyć można jednak tendencje odpowiadające trendom ogólnokrajowym, tj. zmniejszanie się gospodarstw prowadzących działalność mieszaną na rzecz intensyfikacji jednego kierunku. Zauważalna jest również tendencja wzrostu liczby gospodarstw prowadzących uprawy polowe i spadek gospodarstw o działalności mieszanej. Nie bez znaczenia dla efektywności ekonomicznej gospodarstw były różnego rodzaju dopłaty bezpośrednie, w tym uzupełniające płatności obszarowe. Otrzymane dofinansowanie spowodowało, że coraz większy udział w grupie analizowanych gospodarstw na obszarze SGR zdobywa uprawa warzyw i owoców.

Tabela 11. Struktura gospodarstw rolnych na terenie SGR

Lp.	Gmina	Ilość gospodar	Wielkość gospodarstw [ilość]								
			1-2 ha	2-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-25 ha	25-50 ha	50-100 ha	100-200 ha	>200 ha
1	Kępice	387	102	99	87	36	-	5	51	7	

²⁹ Badania własne SGR, badanie ankietowe, 2015.

³⁰ Badania własne SGR, badanie ankietowe, spotkania konsultacyjne w gminach, 2015r.

2	Kobylnica	813	272	241	112	55	49	44	29	4	7
3	Słupsk	1077	372	343	163	70	55	37	19	5	13
4	Smołdzino	557	192	146	86	40		92			
5	Gmina Ustka	991	316	316	161	72	54	39	18	10	5
6	Miasto Ustka	13	8	4	1	-	-	-	-	-	-

Źródło: www.infoeko.pomorskie.pl.

Relatywnie wysoka liczba gospodarstw małoobszarowych oraz wysoki udział obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania na terenie SGR, jak również zwiększona presja na środowisko związana z tendencją do intensyfikacji upraw rolnych i hodowli zwierząt, uzasadnia potrzebę i możliwości rozwoju gospodarstw ekologicznych, których liczba w stosunku do potencjału terenu jest niewielka. Według danych info-eko na terenie SGR działa obecnie 7 gospodarstw ekologicznych:

- Gmina Kępice: 3 gospodarstwa oraz plantacje roślin ekologicznych: wierzba energetyczna, o pow. 37 ha,
- Gmina Ustka: 4 gospodarstwa zajmujące się produkcją roślin energetycznych - wierzba energetyczna.

Małe rodzinne gospodarstwa nie są konkurencyjne względem dużych, dlatego właściciele tych drugich odkupują od rolników ich ziemie. Zjawisko to ma skutki społeczno-ekonomiczne w postaci ubożenia rodzin zajmujących się dotychczas rolnictwem, pojawianiem się w ich środowisku apatii i utraty tożsamości przez mieszkańców wsi. Rozwiązaniem dla lokalnych gospodarzy mogłyby być środki na dywersyfikację działalności rolniczej, zwłaszcza w zakresie agroturystyki, która już staje się sposobem na pozyskiwanie dodatkowych dochodów. Ponadto rolnicy wykorzystujący w swojej pracy zasoby przyrodnicze i wytwarzający tradycyjne produkty spożywcze mogliby włączyć się w proces rozwoju ich sprzedaży i promocji. Sprzyja temu rosnące zainteresowanie społeczeństwa zdrowym trybem życia i odżywianiem oraz produktami lokalnymi i regionalnymi.

2.2.5. Energia odnawialna

Obszar SGR posiada warunki umożliwiające korzystanie z odnawialnych źródeł energii, szczególnie wiatru. Dlatego też, to właśnie gałąź energetyki wiatrowej rozwija się tu najprężniej. Największe systemy elektrowni zlokalizowane są w Sierakowie i Luleminie. W sumie pozyskują one energię o mocy 84 MW. Ze względu jednak na wysokie koszty inwestycyjne jak i brak stabilizacji w ilości produkowanej energii, przedmiotowa gałąź energetyki stanowi niewielki procent w stosunku do energii produkowanej ze źródeł konwencjonalnych. Kolejną rozwijającą się gałęzią energetyki pozyskującą „czystą energię” jest energia słoneczna. Sektor energetyki słonecznej tworzą przede wszystkim instalacje zlokalizowane na domach osób fizycznych lub obiektach użyteczności publicznej.

Tabela 12. Struktura OZE na terenie SGR

Gmina	Elektrownie wodne	Elektrownie wiatrowe	Biogaz	Kolektory słoneczne	Pompy ciepła	Biomasa
Kępice	x					x
Kobylnica		x		x	x	x
Słupsk		x	x	x		x
Smołdzino	x					x
Ustka		x				
M. Ustka		x		x		

Ze względu na osadniczy charakter obszaru, największym problemem w dziedzinie energetyki jest niska emisja.

W celu redukcji tego problemu należy podejmować wszelkie działania zmierzające do dalszego rozwoju gałęzi energetyki odnawialnej oraz działań umożliwiających rozwój małych, lokalnych systemów zaopatrzenia w energię. Ważne jest także wspieranie „rozproszonych, odnawialnych źródeł energii

montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii” (tj. kolektory słoneczne, pompy ciepła, systemy fotowoltaiczne).

2.3. Rynek pracy

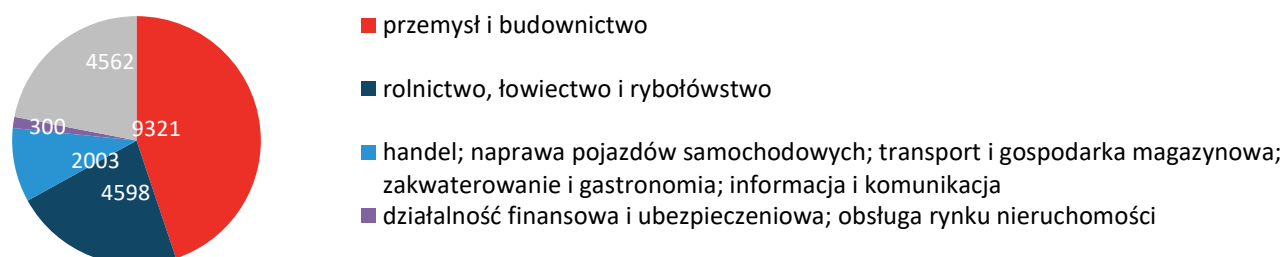
W 2014r. stopa bezrobocia w powiecie słupskim wyniosła 19,2% i była jedną z najwyższych w województwie pomorskim, w którym wskaźnik ten wynosił 11,1%. Skala bezrobocia zmniejszyła się znacznie w 2008r., gdy spadła do 16,2%, jednak już rok później wzrosła o ponad 5 punktów procentowych i od tamtego czasu utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Dochód podatkowy gminy na mieszkańca na obszarze SGR wynosi 1498,032 i jest wyższy niż średni dochód obliczony dla województwa pomorskiego (1221,68 zł)³¹

Sytuację poszczególnych gmin dot. bezrobocia potwierdza wskaźnik ilości osób pozostających bez pracy

w stosunku do mieszkańców w wieku produkcyjnym, który dla obszaru LSR na dzień 31.12.13r. wyniósł 0,096, co stanowiło 9,4% i był zdecydowanie wyższy niż w woj. pomorskim, gdzie wartość ta wynosiła 0,074 czyli 7,5%.³²

W 2013r. w powiecie słupskim pracowało 20784 osób, czyli o ponad 3tyś. więcej niż w 2008r. (choć stopa bezrobocia wzrosła). Gałęzie gospodarki, które dały dużą liczbę miejsc pracy, pokrywają się z najpopularniejszymi działalnościami na obszarze. Najwięcej mieszkańców znalazło zajęcie w przemyśle i budownictwie oraz rolnictwie, łowiectwie i rybactwie.³³

Wykres 7. Zatrudnienie w poszczególnych sektorach gospodarki (stan na 31.12.2013r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://stat.gov.pl/>.

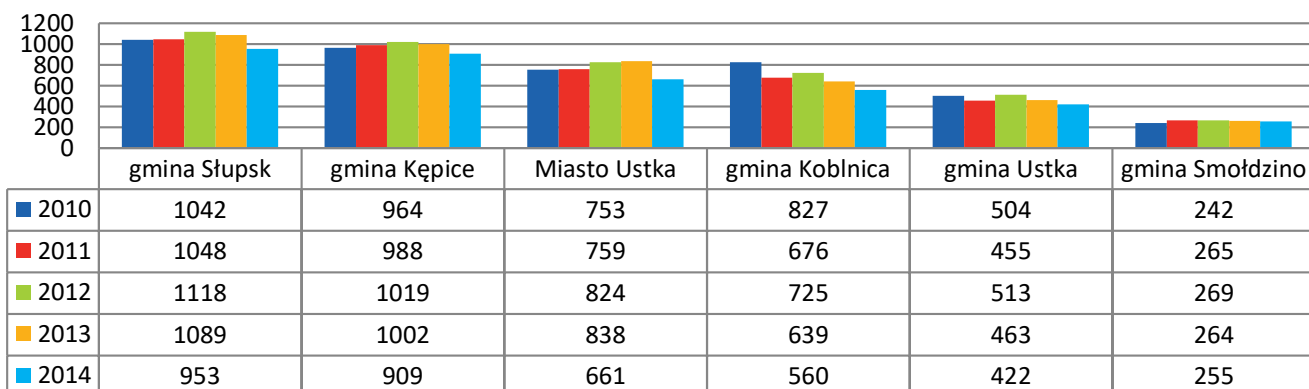
W 2014r. do Powiatowego Urzędu Pracy³⁴ w Słupsku wpłynęło łącznie 2407 ofert pracy, najwięcej dla osób związanych z przetwórstwem rybnym oraz pracowników do prac prostych. Rodzaj ofert co roku przedstawia się inaczej, jednak wśród najbardziej poszukiwanych grup niezmiennie pozostają osoby związane z handlem i gastronomią, robotnicy budowlani oraz rzemieślnicy. Obrazuje to pozycję na lokalnym rynku takich dziedzin gospodarki jak przetwórstwo rybne czy turystyka (oferty pracy w handlu i gastronomii), które choć generują miejsca pracy, mają charakter sezonowy.

Z obszaru objętego LSR pochodzi tylko część ofert. W 2013r. najwięcej wolnych miejsc pracy znajdowało się w Mieście Ustka i w gminie Słupsk (odpowiednio 1045 i 926), a najmniej w gminie Kępice (88 na ponad tysiąc zarejestrowanych bezrobotnych). Rynek pracy charakteryzuje się niestabilnością i jest zróżnicowany w zależności od gminy. Jedynie w gminie Ustka liczba wolnych miejsc pracy pozostaje na podobnym poziomie i osiąga przy tym znaczne wartości, jednak głównymi pracodawcami są tu dwie przetwórnice rybne oraz ośrodek wczasowy, czyli zakłady, które w większości szukały pracowników sezonowych.

³¹ Wskaźniki dochodów podatkowych dla poszczególnych gmin, powiatów i województw na 2015 r. Ministerstwo Finansów. [online]. Dostępny w Internecie: <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow>.

³² Główny Urząd Statystyczny... Dz. cyt.

Wykres 8. Bezrobotni zarejestrowani na obszarze objętym LSR w latach 2010-2014



Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://stat.gov.pl/>.

Mimo różnic w liczbie i proporcjach bezrobotnych mieszkańcy każdej gminy wyrazili swoje niezadowolenie z możliwości znalezienia i utrzymania pracy (62%), a **potrzeba tworzenia nowych miejsc pracy i zachowania istniejących uznana została za działanie priorytetowe.**³⁵

Kluczową rolę w zwalczaniu bezrobocia odgrywa **rozwój lokalnego rynku i przedsiębiorczości prowadzące do generowania miejsc pracy**. Jednak zatrudnienie pracownika jest sporym obciążeniem dla pracodawcy, dlatego wskazane jest poszukiwanie zewnętrznych źródeł wsparcia dla firm. Podobnie sytuacja wygląda z ilością **nowych inwestycji**, które z jednej strony pozwalają na zatrudnienie osób podczas ich realizacji, a z drugiej – na utrzymanie tego zatrudnienia już po rozpoczęciu działalności.

2.4. Grupy defaworyzowane

Na obszarze istnieją jedynie 2 miasta, których liczba mieszkańców nie przekracza łącznie 20 tyś. osób. Zamieszkuje go głównie ludność wiejska (ok. 70%),³⁶ rozmieszczona w 157 miejscowościach. W wielu z nich nie można skorzystać z usług, a transport do większych ośrodków jest ograniczony. Sprzyja to powstawaniu peryferyjnych obszarów w regionie, który ze względu na swoje położenie pozostaje mniej rozwinięty niż inne tereny województwa. **Ludność zamieszkująca obszar jest zatem defaworyzowana względem terenów znajdujących się bliżej stolicy województwa w zakresie dostępu do edukacji, kultury, sportu i inne usług oraz do rynku pracy.**

W toku konsultacji³⁷ oraz na podstawie ogólnodostępnych danych określono grupy zagrożone wykluczeniem społecznym na obszarze. Mieszkańcy znajdujący się w szczególnej sytuacji, należą przeważnie do kilku grup jednocześnie, dlatego ich podział został oparty dodatkowo o ich wewnętrzną strukturę. Dodatkowo za grupę defaworyzowaną uznano przedstawicieli sektora rybackiego, których szczegółowa charakterystyka została przedstawiona w punkcie 2.2.3.

Tabela 13. Grupy defaworyzowane i ich główne problemy

Grupa defaworyzowana	Problemy dotyczące wybranych grup					
	Trudności na rynku pracy	Trudności z dostępem do usług	Niewystarczający zakres usług	Wąska oferta	Niedostopowana oferta edukacyjna	Niedostopowana infrastruktura
Osoby w wieku emerytalnym, seniorzy		x	x	x	x	x

³⁵ Badania własne SGR, e-konsultacje, 2015r.

³⁶ Główny Urząd Statystyczny... [Dz. cyt.](#)

³⁷ Badania własne SGR, warsztat konsultacyjny, 2015r.

Młode osoby w wieku do 35 lat	x			x	x	
Osoby z niskim wykształceniem lub bez kwalifikacji zawodowych	x				x	
Kobiety	x		x			
Dzieci i młodzież			x	x	x	
Niepełnosprawni		x				x

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z konsultacji.

2.4.1. Osoby znajdujące się szczególnej sytuacji na rynku pracy

W 2014r. 3261 bezrobotnych sklasyfikowano jako osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.³⁸

Kobiety stanowią ponad połowę z tych osób. Ich obecność widoczna jest zwłaszcza w grupie bezrobotnych samotnie wychowujących dzieci, a dodatkowo tworzą kategorię matek wracających na rynek pracy po okresie wychowania dzieci. Ich niekorzystna sytuacja może wiązać się z dużą ilością „męskich zawodów”, czyli wymagających dużej siły fizycznej lub zwyczajowo przypisanych mężczyznom. Dodatkowo, zwłaszcza w małych miejscowościach, istnieje problem ze znalezieniem opieki nad dziećmi – brakuje w nich ośrodków przedszkolnych i żłobków, gdzie matki mogłyby zostawić je na czas pracy. Ponadto pracodawcy często boją się, że kobieta może przerwać pracę z powodu macierzyństwa lub mieć z tego powodu problemy z dyspozycyjnością. Taki stan rzeczy sprawia, że nawet kobiety, które są już gotowe do podjęcia zatrudnienia trafiają na przeszkody w znalezieniu pracy, a przedłużające się pozostawanie na bezrobociu tylko pogarsza ich sytuację. Wskazane jest zatem ich wsparcie w zdobywaniu pracy oraz pomoc w rozpoczynaniu własnej działalności.

Podobne działania należy podjąć w stosunku do **osób młodych**, tj.: osób, które po ukończeniu szkoły nie podjęły pracy, osób bez doświadczenia i kapitału. Ich problemy przybrały na sile po ograniczeniu ilości szkół zawodowych, w których uczniowie mieli możliwość odbywania zajęć praktycznych. Z kolei trudności w znalezieniu przez nich pierwszej pracy, w której mogliby zdobyć odpowiednie umiejętności, sprawiają, że hamowany jest ich dalszy rozwój zawodowy i obecnie należałoby podnieść granicę wieku omawianej grupy do 35 lat. Choć dane PUP wskazują na polepszenie jej sytuacji w ostatnich 3 latach, należy zauważyć, że nie uwzględniają m.in. faktu, iż wiele młodych osób wyjeżdża do większych miast lub zagranicę. Prowadzi to do odpływu z terenu osób kreatywnych oraz wykształconych, które w niedalekiej przyszłości mogłyby wpłynąć na jego rozwój. Pozostawanie przez nich bez zatrudnienia wiąże się też z brakiem kapitału pozwalającego im na otwieranie własnej działalności i wykorzystywanie swojej wiedzy i pomysłów na lokalnym rynku.³⁹

Obok nich znajdują się bezrobotni posiadający inną charakterystykę – są to osoby z **niskim wykształceniem**, często bez kwalifikacji zawodowych. Najwięcej osób z grupy mieści się w przedziale wiekowym od 50 do 64 lat, co ogranicza możliwość podejmowania przez nie nauki. Ich liczba wzrasta, choć to właśnie one najczęściej korzystają z zajęć aktywizujących, spotkań czy indywidualnych porad zawodowych.⁴⁰ Na podstawie tych informacji można przypuszczać, że duża część osób jest gotowa do podjęcia pracy, jednak przeszkodą może być nieufność pracodawców wobec ich umiejętności. Dlatego, mając na uwadze ich zaangażowanie i wiek, należy położyć raczej nacisk na zachęcanie przedsiębiorców do powierzania im zadań nie wymagających specjalistycznej wiedzy.

2.4.2. Pozostałe grupy defaworyzowane

Niepełnosprawni, których pozycja na rynku pracy poprawiła się, są defaworyzowani w innych aspektach. Ich liczba jest trudna do oszacowania, jednak co roku wydaje się ok. 3000 orzeczeń o

³⁸ Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku: *Sprawozdania za grudzień 2012, 2013, 2014r.* z gmin: Miasto Ustka, Kępice, Słupsk, Kobylnica, Smołdzino i Ustka. Dostępny w Internecie: <http://www.slupsk.pup.info.pl/Urząd/Analizy-i-statystyki/Statystyki>.

³⁹ Badania własne SGR, warsztat konsultacyjny, 2015r.

⁴⁰ Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku: *Sprawozdanie za 2013r.* [online]. Dostępny w Internecie: <http://slupsk.pup.info.pl>.

niepełnosprawności.⁴¹ W wielu przypadkach jeden mieszkaniec dotknięty jest kilkoma chorobami jednocześnie. Najwięcej osób posiada umiarkowany stopień niepełnosprawności i są to w przeważającej części mężczyźni w wieku 41-60 lat.

Niepełnosprawni znajdują pomoc głównie w sprofilowanych placówkach w Słupsku, ośrodkach pomocy społecznej oraz Domach Pomocy Społecznej (Lubuczewo, Machowino, Machowinko i Przytocko). Ich animacja kulturalna i integracja z lokalną społecznością realizowane są także przez organizacje pozarządowe. Na terenie SGR działa 10 takich podmiotów, z tym, że brakuje ich w gminach Smołdzino i Kobylnica.⁴²

Ze strategii rozwiązywania problemów społecznych samorządów wynika, że obszar zmagają się z niedoborem ośrodków wspomagających chorych, niską ofertą kulturalną oraz niedostosowaną infrastrukturą i środkami komunikacji. Poszkodowane są również osoby opiekujące się chorymi. Niepełnosprawność bliskich wpływa na ich finanse, jest przyczyną rozpadu rodzin, problemów ze znalezieniem pracy, odrzucenia przez lokalną społeczność.

Seniorzy, czyli osoby w wieku poprodukcyjnym to kolejna grupa wskazywana jako defaworyzowana. W 2014r. stanowili oni 16,06% lokalnej społeczności.⁴³ Grupę tę tworzą w większości **kobiety**, których jest prawie dwa razy więcej niż mężczyzn.

Osoby starsze ze względu na stan zdrowia oraz kondycję fizyczną nie zawsze są mobilni, co utrudnia im dostęp do wielu usług, zwłaszcza, że ponad połowa z nich mieszka na wsiach. Na całym obszarze brakuje usług opiekuńczych – nie ma ośrodka dla seniorów, a ich rolę do pewnego stopnia (bez możliwości zakwaterowania) zapewniają ośrodki pomocy społecznej. Jedynie 14% mieszkańców jest zadowolonych z oferty dla seniorów, a ok. 1/3 z nich wskazało na przedsięwzięcia związane z zapewnieniem im opieki jako na pilne.⁴⁴

W Mieście Ustka, gminach Ustka i Kobylnica działa 5 organizacji zajmujących się animacją tej grupy wiekowej. Jednak zarówno zasięg ich działania, jak i struktura organizacyjna (brak oddziałów czy kół w mniejszych miejscowościach) sprawiają, iż docierają one do ograniczonej grupy.

Wszystkie te czynniki ograniczają stały kontakt seniorów z lokalną społecznością, wywołują apatię i samotność. Zwiększa się też „przepaść pokoleniowa” między seniorami a młodszymi pokoleniami. Sytuację mogłyby poprawić zajęcia edukacyjno-kulturalne prowadzone w mniejszych miejscowościach lub zapewnienie regularnego dojazdu dla seniorów na podobne wydarzenia w miastach i dużych wsiach. Istotną sprawą jest też ułatwienie starszym korzystanie z usług, dzięki zapewnieniu im dojazdu lub organizacji tych usług w małych wsiach.

Oferta spędzania wolnego czasu jest również niewystarczająca dla **dzieci i młodzieży** do 21 roku życia. Należą one do różnych kół organizowanych w szkołach, jednak brakuje specjalistycznych zajęć, ukierunkowanych na jedną dziedzinę wiedzy, sztuki, sportu (poza tradycyjnymi dyscyplinami). W specyficznej sytuacji znajdują się zwłaszcza młodzi ludzie z rodzin korzystających z opieki społecznej, które ze względu na niskie środki mają utrudniony dostęp do usług oraz osoby z małych wsi, gdzie występują braki w infrastrukturze i ofercie edukacyjnej i sportowej. Dla wymienionych grup przewidziano różne formy i zakres wsparcia, w zależności od potrzeb należących do nich osób i założeń programowych. Szczegółowy opis znajduje się w załączniku nr 7 do wniosku o wybór LGD.

Wykluczenie społeczne oraz trudności na rynku pracy są główną przyczyną korzystania przez mieszkańców z pomocy społecznej. W 2014r. ośrodki pomocy społecznej z obszaru udzieliły wsparcia 2736 rodzinom i 6529 żyjącym w nich osobom.⁴⁵ We wszystkich gminach, z wyjątkiem Miasta Ustka,

⁴¹ Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku: *Roczne zestawienia zbiorcze przedstawiające ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności i orzeczeń o stopniu niepełnosprawności z podziałem na powiaty i gminy podlegającymi Powiatowemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku*. Dostępny w Internecie: <http://bip.zoon.slupsk.pl/72.html>.

⁴² Dane gmin.

⁴³ Główny Urząd Statystyczny... Dz. cyt.

⁴⁴ Badania własne SGR, e-konsultacje, 2015.

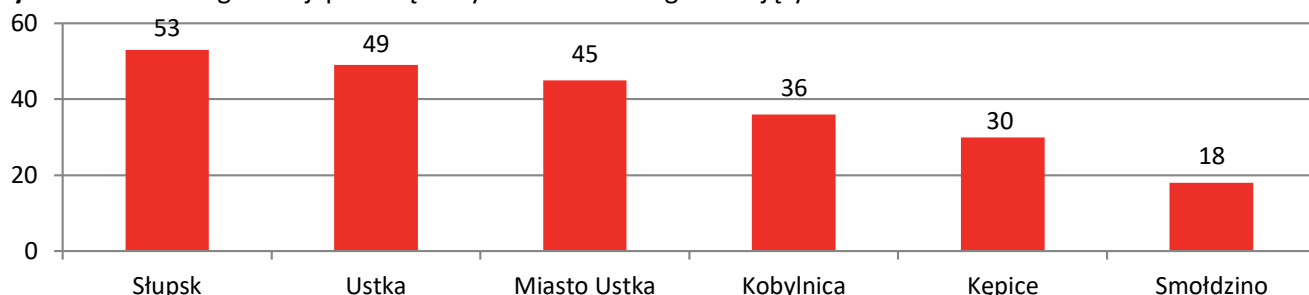
⁴⁵ Główny Urząd Statystyczny... Dz. cyt.

procent społeczeństwa objętego pomocą przekracza wskaźnik dla województwa (8%) – największy problem w tym względzie występuje w gminach Smołdzino (15,6%), Ustka (13,6%) i Kępice (13,4%).⁴⁶

2.5. Aktywność społeczna mieszkańców

Na obszarze działa 231 organizacji pozarządowych (NGO),⁴⁷ a wyłączając niezarejestrowane koła gospodyń wiejskich - 192, a więc o 108 więcej niż w graniczącym od zachodniej strony powiecie sławieńskim.⁴⁸ Wielkość sektora nie osiąga jednak wskaźników dla województwa, gdzie średnia ilość organizacji przypadająca na gminę wynosi odpowiednio ok. i 45,⁴⁹ podczas gdy na obszarze – 32.

Wykres 9. Liczba organizacji pozarządowych na obszarze gmin objętych LSR w 2014r.



Źródło: opracowanie własne na podst.: gmin członkowskich SGR, Powiatu Słupskiego oraz www.ngo.pl.

Najwięcej organizacji działa na niwie kultury i sportu, co wpisuje się w sytuację kraju, gdzie wymienionymi dziedzinami zajmuje się odpowiednio 55% i 33% podmiotów.⁵⁰ Podobnie jest z najrzadziej występującymi polami działań – ekologią i ochroną praw. W przypadku najpopularniejszych zakresów działalności należy zwrócić uwagę, że ich ilość związana jest z tradycyjnym układem elementów sektora społecznego na terenach wiejskich. Kultura wspierana jest przez liczne koła gospodyń, a sport i bezpieczeństwo publiczne przez kluby sportowe i ochotnicze straże pożarne, czyli organizacje istniejące na obszarze od lat 40-tych XX w.⁵¹ Charakteryzują się one trwałością - cechą która nie jest silną stroną pozostałych podmiotów społecznych – szacuje się, że ok 20% organizacji znajdujących się w różnych bazach nie jest aktywnych, choć ich członkowie nie rozwiązują ich formalnie. Z badań własnych prowadzonych w 2015r.⁵² wśród podmiotów z obszaru objętego LSR wynika, że głównymi przyczynami zaprzestania ich działalności był niedobór środków finansowych, a następstwem tego – mała aktywność członków i nieosiągnięcie celów, do jakich NGO zostały powołane. Spośród 20 organizacji, które wzięły udział w ankiecie 5 prowadzi działalność odpłatną lub gospodarczą. 4 podmioty skorzystały natomiast z dotacji unijnych. Najpowszechniejszym źródłem przychodów pozostają składki członkowskie. Z zewnętrznych źródeł finansowych najpopularniejsze są dotacje z samorządów gminnych, głównie z powodu ich lokalnego zasięgu, a co za tym idzie – mniejszej konkurencji w pozyskiwaniu funduszy oraz możliwości konsultowania programów współpracy, na podstawie których ogłaszane są konkursy.

SGR współpracuje z organizacjami pozarządowymi od początku swojej działalności, m. in. realizowała projekty wspierające je w zakresie funkcjonowania i działalności turystycznej oraz wzmocnienia ich relacji z władzami. Biuro świadczy również pomoc w rozwiązywaniu części problemów trzeciego sektora związanych z ubieganiem się o różne dotacje i informowaniu o dostępnych środkach. Od 2014r.

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ NGO - non-governmental organizations (organizacje pozarządowe).

⁴⁸ Biuletyn Informacji Publicznej Powiatu Sławieńskiego: *Organizacje pozarządowe działające w gminach na terenie powiatu sławieńskiego*. Dostępny w Internecie: http://bip.powiatslawno.pl/public/get_file_contents.php?id=251681.

⁴⁹ „Wrota Pomorza”: *Podział administracyjny województwa pomorskiego*. Dostępny w Internecie:

http://www.pomorskie.eu/pl/pomorze_znane_i_nieznane/o_regionie/podzial_administracyjny_województwa_pomorskiego.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ *Bazy.ngo.pl*. [online]. „Ngo.pl”. Dostępny w Internecie: <http://bazy.ngo.pl/>.

⁵² Badania własne SGR, badanie ankietowe, 2015r.

Słowińska Grupa Rybacka pełni rolę Lokalnego Centrum Organizacji Pozarządowych należącego do Pomorskiej Sieci takich podmiotów.

Choć obserwuje się rosnącą aktywność mieszkańców, brakuje obszaru do współpracy z samorządami, na co wpływ mają też relacje na linii JST – NGO. Zgodnie z badaniami SGR z 2021r. jej stan oceniony został na 2,43 (w skali 1-5, gdzie 1 była najniższą notą), natomiast nota za udział mieszkańców w kształtowaniu lokalnych polityk wyniosła 2,45.⁵³ Na obszarze konsultowane są głównie sprawy dotyczące bieżących działań (np. ustalanie przeznaczenia budżetu sołeckiego, zgłaszanie projektów do budżetu obywatelskiego) lub już zatwierdzonych inwestycji (w celu ich korekty). Wynika z tego, iż potrzebne jest zwiększenie poziomu decyzyjności mieszkańców w planowaniu przedsięwzięć na obszarze (np. poprzez wspólne tworzenie planów rozwojowych, zwiększenie zakresu konsultacji społecznych).

3. Warunki życia na obszarze

3.1. Transport i komunikacja

Wśród barier w podejmowaniu pracy wymienić można **niedostępność komunikacyjną**. Dotyczy to zwłaszcza małych miejscowości położonych z dala od głównych tras przejazdowych i ośrodków, w których funkcjonują zakłady. Tylko niewielka ilość firm prowadzi dowozy do pracy. Problem ten jest poruszany nie tylko w strategiach samorządów, ale zwrócili na niego uwagę również uczestnicy konsultacji.⁵⁴ Rozwiązanie problemu jest o tyle trudne, że konkurencja w branży przewozów jest mała i firmy nie odpowiadają na potrzeby mieszkańców (m.in. niepełnosprawnych), a rozwój na tym polu utrudnia zły stan infrastruktury drogowej, której poprawa byłaby pierwszym krokiem w stronę zwiększenia liczby połączeń między miejscowościami obszaru.

Konieczność zmian w infrastrukturze drogowej wymaga dużych nakładów finansowych. W 2013r. na remonty

i utrzymanie dróg gminy przeznaczyły 26 668407,39zł.⁵⁵ Podczas konsultacji zauważono, że szacowany budżet

w ramach tworzonej LSR uniemożliwi przeprowadzenie efektywnych, tj. całościowych, inwestycji w zakresie budowy dróg. Rozwiązaniem może być promocja osób i firm, które zadeklarują dostęp do swoich usług mieszkańcom małych miejscowości oraz ułatwią członkom społeczności wiejskiej uczestnictwo w wydarzeniach edukacyjnych.

3.2. Infrastruktura społeczna oraz dostęp do usług edukacyjnych, kulturalnych i sportowych

Obiekty należące do infrastruktury społecznej to m.in.: placówki edukacyjne i wychowawcze, kulturowe, świetlice i miejsca spędzania czasu przez mieszkańców danego terenu. Na obszarze można zauważyć braki zarówno w infrastrukturze (jest ona oceniana na 2,34 w skali 1-5, gdzie 1 jest oceną najniższą, a 98% badanych uważa, że istnieje potrzeba jej rozwoju), jak i dostępie do usług (usługi edukacyjne oceniane są na 3,05, kulturalne i sportowe na 2,84, a ponad 80% respondentów widzi konieczność zwiększenia ich oferty). Jednocześnie zasadna jest ich cyfryzacja przy jednoczesnym podniesieniu kompetencji mieszkańców w tym zakresie (stopień cyfryzacji usług społecznych i gospodarczych został oceniony na 2,55, a 93% badanych oczekuje zwiększenia poziomu cyfryzacji).⁵⁶

3.2.1. Placówki i oferta edukacyjna

Na obszarze SGR funkcjonuje 89 placówek edukacyjnych. Najwięcej znajduje się w gminach Słupsk (20) i Kobylnica (20), a najmniej w gminie Smołdzino (3). W ostatnich latach znacznie wzrosła ilość przedszkoli (39 w 2014r), jednak wskaźnik udziału dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (66,5%) jest mniejszy niż w województwie pomorskim (75,1).⁵⁷ Obszar posiada 28 szkół podstawowych. W

⁵³ Badania własne SGR, ankieta on-line, 2021.

⁵⁴ Badania własne SGR, wywiady indywidualne, spotkania konsultacyjne w gminach, 2015.

⁵⁵ Dane gmin.

⁵⁶ Badanie własne SGR, ankiety on-line, 2021r.

⁵⁷ Główny Urząd Statystyczny. Bank Danych Lokalnych [online]. Dostępny w Internecie: <http://stat.gov.pl/>.

2014r. gminy na ich utrzymanie przeznaczyły 36 649 176,74zł,⁵⁸ do czego należy doliczyć koszty dowozu dzieci. Jeśli chodzi o ilość miejsc w szkołach kilka gmin na obszarze objętym LSR (Ustka, Kępice, Kobylnica) wyprzedza województwo, w którym na jedną placówkę przypada 19 uczniów. Oprócz obowiązkowych lekcji szkoły organizują zajęcia pozalekcyjne. Od niedawna można zauważyć zainteresowanie tematami dot. dziedzictwa lokalnego. Niektóre placówki z gmin Słupsk, Kobylnica, Smołdzino

i Miasta Ustka prowadzą lekcje związane z **kulturą regionu** oraz nauką języka kaszubskiego. Kilka szkół uczestniczyło w **Pomorskim Programie Edukacji Morskiej**.⁵⁹ Projekt spopularyzował tematykę morską wśród szkół, jednak ze względu na to, że zajęcia te pojawiły się dopiero w ostatnich latach, placówki nie dysponują zasobami niezbędnymi do utrzymania i rozwoju oferty w tym zakresie. Podobnie jest z podmiotami mogącymi uzupełnić tę ofertę, tj. NGO, centrami kultury czy przedsiębiorcami z branży turystycznej i rybackiej. Istniejąca infrastruktura, wyposażenie i formy przekazu wykorzystywane w edukacji są w małym stopniu przystosowane do potrzeb dzieci i młodzieży. Z jednej strony wskazane jest wsparcie szkół i innych jednostek, by mogły wykorzystać doświadczenia z ostatnich lat promując lokalne zasoby i nadmorski charakter obszaru, a z drugiej pomoc dla obsługujących je podmiotów z sektora publicznego dysponujących wymagającą modernizacji infrastrukturą społeczną i turystyczną oraz terenami pod jej budowę i przedsiębiorców chcących rozwinąć lub założyć działalność opartą na lokalnych zasobach.

Część zadań edukacyjnych warto powierzyć NGO. Obecnie żaden z samorządów nie dotuje sektora społecznego w tym zakresie, choć 51 należących do niego podmiotów za swój główny cel uznaje właśnie edukację, a wachlarz działań pozostałych jest na tyle duży, że mogą one wypełnić luki w ofercie szkół. Poza tym zasady ich funkcjonowania pozwalają włączyć w ich projekty również osoby dorosłe. Zaletą takiego rozwiązania jest nie tylko większa dostępność do edukacji, ale i lepsze dostosowanie rodzaju zajęć do potrzeb lokalnej społeczności.

3.2.2. Edukacja a rynek pracy

Na obszarze działają dwie placówki kształcące absolwentów gimnazjów. Znajdują się one w Mieście Ustka i Warcinie w gminie Kępice. Ustecka szkoła oprócz liceum prowadzi tradycyjne kierunki nauki w technikum, takie jak: mechanik, piekarz, fryzjer, kucharz, kosmetyk, ale rozwija swoją ofertę o informatykę, administrację czy źródła energii odnawialnej. Zespół szkół edukuje zarówno młodzież, jak i dorosłych.⁶⁰ Mimo rozwijanej oferty wybór kierunków jest wciąż niewielki i nie do końca odpowiada na zapotrzebowanie na lokalnym rynku. Czynnikiem defaworyzującym młodzież jest brak sprofilowanych zajęć pozwalających rozwijać indywidualne umiejętności. Ponad 1/5 ankietowanych jest niezadowolona lub bardzo niezadowolona z tego faktu, a 45,68% badanych uważa organizowanie kół zainteresowań za jedną z najpilniejszych potrzeb na obszarze.⁶¹

Na terenie objętym LSR nie ma ośrodka szkolenia zawodowego, natomiast w Słupsku funkcjonuje Zakład Doskonalenia Zawodowego oraz Pomorska Akademia Kształcenia Zawodowego. Oferta szkolenia zawodowego jest tam dość dobrze rozwinięta, jednak odpowiada tylko na bieżące zapotrzebowanie i rzadko uwzględnia trendy gospodarcze lub planowane inwestycje.

3.2.3. Oferta kulturalna

Badania własne SGR wskazują zapotrzebowanie na usługi związane z kulturą, rozrywką i rekreacją.⁶² Potwierdzają to także ogólnodostępne dane, wg których na obszarze LSR działalność taką prowadzi

⁵⁸ Sprawozdania z wykonania budżetów gmin objętych LSR za 2014r.

⁵⁹ Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego: *Projekty edukacyjne*. Dostępny w Internecie:

http://wrotapomorza.pl/pl/projektyedukacyjne/projektmorski/o_projekcie.

⁶⁰ *Informator o szkołach ponadgimnazjalnych i specjalnych w powiecie słupskim na rok 2012/2013*. Dostępny w Internecie: <http://www.powiat.slupsk.pl/plik,523,informator-o-szkolach-ponadgimnazjalnych-i-specjalnych-w-powiecie-slupskim-na-rok-szkolny-2012-2013.pdf>.

⁶¹ Badania własne SGR, e-konsultacje, 2015r.

⁶² Badania własne SGR, wywiady indywidualne, 2015r.

zaledwie 92 przedsiębiorców.⁶³ Kultura pozostaje domeną sektora publicznego, który w niewielkim stopniu zleca zadania w tym zakresie NGO.

Tabela 14. Obiekty kulturalne na obszarze objętym LSR w 2014r.

Gmina	Centrum, ośrodek, dom kultury	Świetlica	Biblioteka	Muzeum	Galeria	Kino	Razem
Słupsk	1	26	2	2	0	0	31
Ustka	2	14	6	2	0	0	24
Kobylnica	1	13	4	0	0	0	18
Kępice	1	13	3	0	0	0	17
Smółdzino	1	6	2	2	0	0	11
Miasto ustka	2	0	1	3	1	1	9
Razem	8	72	18	9	1	1	110

Źródło: dane gmin.

Świetlice mieszczą się prawie w co drugiej miejscowości. Służą za miejsca spotkań lokalnej społeczności i organizacji. Sytuacja wiązana z prowadzeniem w nich zajęć i imprez jest zróżnicowana i mimo poprawy wyposażenia

i powstawania nowych punktów, istnieje potrzeba dalszego rozwoju infrastruktury. Podczas wywiadu środowiskowego ponad 16% badanych wskazało na małą ilość świetlic środowiskowych i bibliotek, a przeszło 18% na parków i placów zabaw. W odniesieniu do istniejących obiektów pojawiły się uwagi o ich niedostępności dla osób niepełnosprawnych. Na 80 placówek kulturalnych jedynie 30 jest dostosowanych do ich potrzeb.⁶⁴

Biblioteki znajdują się w co 9 miejscowości. Liczba czytelników jest mniejsza niż przeciętna dla powiatu (na terenie LSR na 1000 ludności przypada ok. 94 czytelników, w powiecie – 98).⁶⁵ Jednym z zadań bibliotek **jest gromadzenie, przechowywanie i ochrona materiałów związanych z regionem.**

Obecnie lokalne dziedzictwo popularyzowane jest głównie dzięki muzeom, w których działalności pojawia się najwięcej innowacyjnych rozwiązań. Przykładami są zwłaszcza: Muzeum Kultury Ludowej Pomorza w Swołowie, Muzeum Śledzia w Starkowie, czy Bunkry Blüchera w Ustce.⁶⁶

Wydarzenia kulturalne odbywają się przeważnie latem, a tradycyjnie co jesień w każdej gminie organizowane są dożynki. Mieszkańcy nie są jednak zadowoleni z ich ilości – ponad 26% pytanym stwierdziło, że brakuje im takich imprez,⁶⁷ a prawie połowa ankietowanych jest niezadowolona lub bardzo niezadowolona z oferty kulturalnej.⁶⁸

3.2.4. Infrastruktura i oferta sportowa

Na obszarze gmin objętych LSR znajduje się ok. 155 obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Tabela 15. Wybrane obiekty infrastruktury sportowej w gminach objętych LSR

	Słupsk	Miasto Ustka	Kobylnica	Ustka	Smółdzino	Kępice
Stadiony/boiska	41	2	7	1	2	10
Baseny	2	3	0	1	0	0
Hale sportowe	1	4	1	2	0	0
Siłownie	9	2	6	3	1	6

⁶³ Główny Urząd Statystyczny. Dz. cyt..

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ I. Koryś, D. Michalak, R. Chymkowski: *Stan czytelnictwa w Polsce w 2014r.* [online]. BN, 2015r. Dostępny w Internecie: <http://www.bn.org.pl/download/document/1428654601.pdf>.

⁶⁶ „Bunkry Blüchera”. Dostępny w Internecie: <http://www.bunkryustka.pl/ustka-bunkry/cennik-zwiedzanie/cennik>.

⁶⁷ Badania własne SGR, wywiad indywidualne, 2015.

⁶⁸ Badania własne SGR, e-konsultacje, 2015.

Ścieżki rowerowe	16km	6	3	35,17km	0	0
Trasy kajakowe	1	1	1	1	1	2
Inne	6	10	8	8	1	0
Razem	60	28	26	16	5	18

Źródło: dane gmin.

Zdaniem mieszkańców na obszarze istnieją dobre warunki do uprawiania różnych sportów, ale ponad 40% z nich uważa dalszy rozwój infrastruktury za pilną potrzebę,⁶⁹ a ponad 16% osób jako inwestycje, które zmienią ich okolicę na lepszą, wskazało budowę obiektów sportowych.⁷⁰ Najwięcej z nich stanowią właśnie boiska i stadiony, które, szczególnie w mniejszych miejscowościach pozostają w złym stanie i brakuje przy nich zaplecza sanitarnego.

W ostatnich latach wzrosła liczba siłowni i ścieżek rowerowych, których rozwoju oczekuje prawie 26% badanych.⁷¹ Rzadkością są natomiast obiekty pozwalające na uprawianie mniej popularnych sportów i rekreacji. Znacząca jest mała ilość hal sportowych, choć ich możliwości częściowo zabezpieczają szkolne sale gimnastyczne.

Każda z gmin posiada szlaki piesze i rowerowe, które mają również znaczenie turystyczne, dlatego wskazane jest ich dalsze rozwijanie, podobnie jak tras kajakowych.

Ogólnodostępna infrastruktura pozwala mieszkańcom na indywidualne uprawianie sportu i rekreacji, natomiast jego organizacją zajmują się głównie kluby sportowe i stowarzyszenia działające w tym zakresie (39 działających). Większość z nich zajmuje się piłką nożną. Uczniowskie kluby szkolą w zakresie wielu dyscyplin, m.in. lekkoatletyki i gier zespołowych, takich jak piłka ręczna czy koszykówka. Popularne są również sporty walki.⁷²

Mimo specyfiki obszaru w niszy pozostają **sporty wodne**. Na terenie działa jeden klub żeglarski. Lepiej sytuacja wygląda w przypadku nauki pływania, którą prowadzą niektóre szkoły, wzrasta również liczba basenów. Spływy kajakowe są raczej domeną prywatnych firm, choć w gminie Smołdzino założono koło kajakarskie, a w Mieście Ustka i gminie Ustka działają 2 organizacje związane z tą dyscypliną sportu. Na obszarze są również 2 koła wędkarskie. Jednak oferta jest ograniczona, również jeśli chodzi o prywatną działalność w tym zakresie.

⁶⁹ Badania własne SGR, e-konsultacje, 2015.

⁷⁰ Badania własne SGR, wywiady indywidualne, 2015.

⁷¹ Badania własne SGR, wywiady indywidualne, 2015.

⁷² Dane gmin.